

## מאיה ערד צדיק נעזב

מחזה

תמונות מהמערכה השנייה

המחזה "צדיק נעזב" מבוסס על מחזהו הרוסי של אלכסנדר סרגייביץ' גריבוידוב (1795-1829), "צער מתוך חוכמה" (הידוע גם כ"מרכה דעת מרכה מכאוב" או "חכם ורע לו" בעברית). עלילת המחזה הרוסי מתרחשת במוסקבה, בשנות העשרים של המאה התשע-עשרה. צ'אצקי, הגיבור הראשי, שב למוסקבה אחרי שלוש שנים שבהן טייל מחוץ לרוסיה, היישר לביתו של פאבל פאמוסוב, ידידו של אביו המנוח, שבבתו, סופיה, הוא מאוהב. אלא שבמהלך שלוש השנים שבהן נעדר שכחה אותו סופיה והתאהבה במלצ'לין, מזכירו של אביה, בחור שתקן וחסר פרוטה. פאמוסוב, מצדו, מיעד לבתו חתן אחר, איש צבא בשם סקאלוזוב (המתואר באופן מגוחך - נועזות שאין כמותה בתקופתו של גריבוידוב). במהלך היום שבו מתרחש המחזה, מנסה צ'אצקי לשוב ולזכות באהבתה של סופיה, ומסרב לראות את הסימנים הכרוכים המעידים שכבר אינה אוהבת אותו. במהלך נשף בבית פאמוסוב המתקיים בערב, עוקץ צ'אצקי את מלצ'לין. סופיה, כנקמה, מפיצה בין האורחים שמועה שצ'אצקי יצא מדעתו. האורחים כולם מאמינים לשמועה בשמחה. צ'אצקי מוקא מתוכם כמצודע, וסופו שהוא עוזב את מוסקבה שלא על מנת לשוב.

גריבוידוב, כמו פושקין, מת מוות אלים בגיל צעיר (בעת התנפלות אספסוף על שגרירות רוסיה בטהרן, שם שימש שגריר), אך בניגוד לו, נותר אלמוני מחוץ לרוסיה, והותיר אחריו רק מחזה אחד שלם (נוסף על כתבי נעורים). המחזה הפך מרכזי ביותר בתרבות הרוסית, ושורותיו היו לציטוטים מוכרים המשמשים כלשון היום-יום. מראש ברור שלא ניתן לתרגם את המחזה, בגלל שפע ההקשרים, הביטויים האידיומטיים ואמרות הכנף. לעומת זאת, התמה - מתח בין-דורי בין הדור הישן, הנאמן לשלטון ולערכים הישנים, לבין הדור הצעיר, המרדן והספקן - היא כמובן תמה קומית בת-בליזמן, ומתבקש היה לשמור אותה בגרסה העברית.

במחזה הרוסי, המתח הוא בין פאמוסוב ובני דורו הקשישים, הנאמנים לחצר ולשלטון הצארי, לבין צ'אצקי, החותר לחופש ובו לצביעות ולהתרפסות של הדור הקשיש. ברקע נמצאים, כמובן, הדקאבריסטים הרוסים וההתקוממות של 1825, אף שאינם נזכרים בשם (המחזה נאסר להצגה על ידי הצנזורה והוצג, בקיצוצים, רק לאחר מות המחבר). ובגרסה העברית? כב"מקום אחר ועיר זרה", אני נהנית מן המשחק בייצוגים של התרבות הישראלית, ששכלעצמם הפכו שגורים, כמעין

קלסיות-זוטא שלנו. ובכן, המתח, נאמר, הוא כך: בין דור המדינה, הנאמן לערכי ה"ציונות" ומאמין בלי סייגים בצדקת דרכו, לבין הדור הצעיר, המורד בערכים אלה.

כמו המחזה הרוסי, גם "צדיק נעזב" מתרחש במרוצת יום אחד, ערב יום העצמאות החמישים של ישראל. הקטע שלהלן מהווה כשלושה רבעים מהמערכה השנייה. הגיבור, עומר, שב משהות ארוכה במרכז אסיה, ספק טיול של אחרי צבא ספק בריחה והתבודדות, ומתייצב אצל חבריו של אביו המנוח, גיורא וחביבה, שהביטחו לאביו לפני מותו שישגיחו על בנו. עומר מתעניין בכתם של גיורא וחביבה, כנרת, אך הם עצמם היו שמחים לראותה משודכת לגורי הרסיני, איש מחשבים ויום היי-טק. פרט לדמיון שנזכרו מופיעה גם גלינה, העוזרת ("הרוסייה") של גיורא וחביבה, וריאציה על דמות המשרתת שבמקור הרוסי.

עצם העברת יצירה משפה לשפה הוא מעשה רוסי מאוד. רוב היוצרים הרוסים תירגמו, עיבדו וכתבו "בעקבות" יוצרים בשפות זרות, והגבול בין השלושה הוא לעתים קרובות מטושטש. לדעת רבים, שואב "צער מתוך חוכמה" את השראתו מ"המיזנטרופ" של מולייר (ההשפעה הצרפתית אופיינית, כמובן, לספרות הרוסית של המאה התשע-עשרה).

המחזה שונה מן הרומן-בחרוזים "מקום אחר ועיר זרה", שתבניתו המשקלית היתה זהה לזו של "יבגני אונייגין" לפרשקין, אך עלילתו היתה אינטרפרטציה חופשית למדי של עלילת הרומן. כמובן, אני שומרת על המשקל (יאמב באורך שורות ובמבנה סטנזה חופשי, אך בהקפדה על שזירה לסירוגין של חרוז נקבי וזכרי), אולם הפעם היחס בין העלילות הדוק ביותר - את גריבוידוב, סוף סוף, טרם תירגמו לעברית: כאן אני במקצת גם בתפקידו של שלונסקי.

עם זאת, ההעברה לעברית הצריכה מעבר לסולם מוזיקלי שונה. המחזה של גריבוידוב מתרחש בעולם הסלונים של המאה התשע-עשרה - עולם של שנינויות המוחלפות בנשפיות ושורות אלגנטיות הנכתבות באלבומי נערות - כל כולו פואטיות ואלגנטיות מילולית (דוברי אנגלית משווים אותו לעתים קרובות לאוסקר ויילד - אך בעוד השנינות של ויילד היא בעיקר תוכנית, אצל גריבוידוב היא מזווגת עם אלגנטיות צורנית נדירה). לעומת זאת, עולמו של "צדיק נעזב" הוא עולם של ישירות, חספוס וסתם גסות בריאה של ישראל של סוף המאה העשרים. פואטיות בנוסח גריבוידוב תיראה זרה לעולם הזה. עם זאת, מצאתי שגסות הרוח הזאת יכולה להיות פואטית בדרך משלה, ואפילו, לעתים, אלגנטית.

השתדלתי לשמור לא רק את רכיבי העלילה, אלא גם חלק מאמרות הכנף, וביחוד את המונולוגים השזורים לאורך המחזה. בקטע הנתון ישנם שלושה מונולוגים כאלה: המונולוג הפותח של חביבה, המונולוג שבו היא משבחת את דוד הוריה ואת דורה שלה, ומונולוג התשובה של עומר. לכולם מקבילות במערכה השנייה של המחזה הרוסי.

מ"ע

(גיורא מול הראי בחדר המבוא, מתלבש, מתקשה לקשור עניבה. לידו חביבה.  
גלינה מנקה)

## 1

(חביבה, גיורא, גלינה)

### חביבה

גיורא! אצלך זה עקרון,  
באזכרות - תמיד האחרון?  
תראה מה השעה - אחרנו!  
לך תספר אחרי זה, שזכרנו.  
מכת מצרים, יום הזכרון.

(מוציאה רשימה)

בעשר, אח של דבי, אהרן.  
מי עוד זוכר את ארבעים ושמונה!  
האזכרות - ריקות לדראון.  
מה לעשות, שלא כלם כמונו.

(מציצה ברשימה)

מיד אחר כך חיימקה עברון.  
בחמשים ושש הלך במתלה.  
ועד היום דמעות חונקות את הגרון,  
איך התיפתה אמו על הארון,  
שאם ידעה, שבשכיל זה ברחו מהיטלר!  
כואב הלב על עפרה וירון.

(מציצה ברשימה)

קרית שאול, בשתיים עשרה ורבע.  
אביגדור השמן, ששים ושבע.  
אתה עזרת בקדיש לרן,  
אני ורות תמכנו בבת יסבע.

הַחֲבֵרָה - בְּאַקְסֵטְזַת שְׁכָרוֹן.  
אֲנִי כָּבֵר אֶז הַתְּרַעְמִי: עוֹרוֹן!  
אֲכַלּוּסִיָּה עוֹיֵנֵת שָׁם יוֹשֶׁבֶת,  
וּמִי צְרִיךְ אֶת עֶזָּה וְחֲבָרוֹן?  
אֵיךְ הִסְתַּכְּלוּ עָלַי כְּמוֹ עַל אוֹיֵבִת!

(גיורא מוותר על העניבה, מגיש לחביבה. חביבה מציצה ברשימה)

בְּשִׁתִּים, בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, דוֹרוֹן,  
הַבֵּינוֹנִי שֶׁל רוֹחֵל'ה וּבִינִי.  
יָפָה - לְמוֹת. וְכִמָּה כְּשָׁרוֹן -  
לְאַמְנוֹת, לְמוֹזִיקָה, לְתַאֲטְרוֹן...  
זֹרְעָה, הַתַּפֶּת בַּחֲזֵה הַסִּינִית.  
וּבְשָׁלוֹשׁ, תוֹדָה לְאֵל, הָאֲחֵרוֹן,  
נִמְרֹד שֶׁל שׁוֹשׁ וְדוֹבֵל'ה בְּרֵאֵן.  
נֹרְאָה, מִמֶּשׁ סְפוֹר מְזַעְזַע:  
כְּנֶס יֵצֵא בְּלִי פֶגַע מְלִבְנוֹן,  
מֵהָר לְאַזְכָּרָה, נֶסַע בְּגִהָה...  
אֵחָה, אֵיזָה מְוֵת, אֵיזָה כְּשָׁרוֹן -  
בְּתַאוֹנֵת דְּרָכִים, בְּיוֹם הַזְּכָרוֹן!

## 2

(עומר, חביבה, גיורא, גלינה)

גיורא  
או! אַתָּה כָּאֵן!

עומר  
סְלִיחָה, אֲנִי מִפְרִיעַ?

חביבה  
אַנְחֵנוּ מְאַחְרִים לְאַזְכָּרָה.

עומר  
רַק מְשֹׁהוּ קָטָן, מְבוֹכְרָה.

זֶה בְּשִׁבְלֵיכֶם, שְׂבָרְיָה.

(מגיש לגיורא)

חביבה

הַגְזַמְתְּ!

גיורא (בוחר את השברייה)

שְׁמַע - זֶה מְשֵׁהוּ עוֹלָמִי!

עומר

קוֹרָה שְׁמַתְחַשֵּׁק לַקְּנוֹת מְזַכֶּרֶת.

עֲצוּב, כְּשֵׁאִין לְמִי.

(פאזזה, גיורא טופח על שכמו)

אָגַב, מָה שְׁלוֹם כְּנַרְתָּ?

חביבה

מָה זֹאת אוֹמַרְתָּ? מָה הַשְּׁאֵלָה?

עומר

סָתַם... כְּשֵׁיִצְאָה הַבְּקָר מֵהַחֹדֶר -

הֲרִגִישָׁה רֵעַ? אוֹלִי חוֹלָה?

חביבה

תוֹדָה רַבָּה. הַכֵּל בְּסֹדֶר.

עומר

לֹא יֵאֱמָן, אִיךָ תוֹךְ שְׁלוֹשׁ שָׁנִים גָּדְלָה!

חביבה

אֵת זֶה מְזַמֵּן כְּבָר לֹא שְׁמַעְנוּ.

זֶה רָמֵז, מָה? עוֹד לֹא הִבְנוּ.

"יִפְתָּר", "גְּדֵלָה", "לֹא יִתְכַּן" -

תְּגִיד כְּבָר דוֹגְרִי: מוֹצֵאת חֵן?

עומר  
נניח...

חכיבה  
זה רציני? חושב על חתונה?

עומר  
ולמה לך לדעת?

חכיבה  
פרט זניח.  
עבודה אחת קטנה.  
אני, חבוב, האמא של כנרת!

עומר  
ולו שאלתי, מה היית אומרת?

חכיבה  
ראשית, לא לבזבז נחלת אבות,  
וירשת הורים כהרף עין.  
והחשוב מכל - לך לעבוד!

עומר (לעצמו)  
לך לעבוד - ועבודה מנין? (בקול רם)  
אם כבר עליה פה הנושא...  
גיורא, באותו ענין, למעשה... (לוקח אותו מעט הצידה)

גיורא  
דבר אלי, בחור. אני שומע.

עומר  
תגיד, אם במקרה אתה יודע...

(פאוזת קצרה)

חזרתי בלי פרוטה. צריך משרה.

חביבה (מתרחקת לעבר הדלת)  
זה לא סובל דחוי? יש אֶזְכְּרָה!

ג'ורא

תבוא אלי מָחָר, או מִחֲרָתִים (טופח על כתפו של עומר)  
נמָצָא כְּמוֹ בְּלוּם. בְּחֹר כֶּזֶה מְכַשֵּׁר!

חביבה (מתקרבת שוב)

ואם תְּרַשֶּׁה לִי הָעֶרְה או שְׁתִּימ,   
זה דוֹר שְׂמֵחַפֵּשׁ מְשֶׁרָה - יִשְׂר!

(מניחה יד על זרועו של עומר. בנועם ודידקטיות)

קח אֶת אֲבִיךָ וְ"ל, או קח אוֹתְנוּ.  
קִבְּלֵנוּ בְּקִבוּץ חֲנוּךְ סִפְרָטְנִי:  
עֲבֹדְנוּ בְּשִׂדוֹת!

ג'ורא

הנחנו צְנֹרוֹת!

חביבה

מִי הִתְעַנֵּין אִזּוּ בְּמִשְׁרוֹת, בְּמִשְׁכוֹרוֹת!

ג'ורא

אָמְנָם נִכּוּן, עֲשִׂינוּ לְכִיתָנוּ.

חביבה (מתלהבת)

מִזֶּה עוֹד אֶף אַחַד לֹא נַעֲשֶׂה עֲשִׂיר.  
אֲנַחְנוּ לְכָנוּת, אַחֲרֵי מוֹתָנוּ,  
חֲנוּךְ וְאַצְטַבֵּת סִפְרִים נִשְׂאִיר.

(עומר מעביר את מבטו על פני החדר, הרהיטים, מסתכל בחביבה)

יש עֲבוּדָה! הָאָרֶץ מְשׁוּעֵת!  
בְּנִין, וְחֻקְלָאוֹת - גְּדֹל פֹּה דוֹר עֲצָלִין:  
כָּבֹד לֹא נָאָה לְכֶם לְכָנוּת, לְטַעַת.

פה כל אֶחָד רוֹצֵה לְהִיּוֹת קִבְּלוֹן! (לְעוֹמֵר)  
בוֹשָׁה, מִמֶּשׁ, כִּבְר בַּתְּחִלַּת הַדְרָךְ -  
בְּחוֹר צָעִיר, כְּרִיא... זֶה דוֹר אֲמֵלֵל!

עוֹמֵר

כְּשִׁחְזוֹרֵי הַהוֹן חֲשִׁים לְבוֹ שְׁלָל,  
לְעִבּוּדָה אִין עֶרֶךְ.  
מְעַבִּידִים אֶת הַחֲלֵשׁ בְּפֶרֶךְ,  
עוֹשִׂים וּמְרַמִּים וּמְנַצְּלִים -  
יְמֵי עוֹבֵד? רַק הָזָרִים וְהַעוֹלִים -  
וּמָה הַפְּלֵא? (לְחַבִּיבָה)  
בְּנֵן וְחִקְלָאוֹת - תוֹדָה רַבָּה.

גִּיּוֹרָא

אֵת, מָה זֶה, דְּבוּרִים כְּאַלְהָה...

חַבִּיבָה

שְׁטִיּוֹת בְּמִיץ! זֶה הוֹצֵאת דְּבָה!

עוֹמֵר

תוֹפְסִים, דוֹרְסִים, חוֹטְפִים - וְהַחֲזֵק לֹקַח.

חַבִּיבָה

גְּמַרְתָּ, זֶה הַכֹּל?

גִּיּוֹרָא

נֹו, דִּי לְהַתּוֹכַח...

עוֹמֵר

קוֹנִים כְּזוֹל, עוֹשִׂים מְבַנֵּי אֶדָם סוֹחֵרָה.  
הַכֹּל רְכוּשׁ, הַכֹּל לְמַכִּירָה!

גִּיּוֹרָא (מְנַסָּה לְהַרְגִיעַ)

כְּאַלְהָה דְּבוּרִים הַיּוֹם בְּמוֹדָה.  
הוּא עוֹר יֵצֵא מִזֶּה, הוּא יִתְבַּגֵּר.

### חביבה

איפה למדת ככה לדבר? בהדו?

### עומר

דורסים את השכן, מתעללים בגר,  
מעבירים לחו"ל את הצברי העשיר  
והפרשי העשק והשר  
של הכספים שהרווחו בישר  
בעבודת כפים...

### חביבה

שקט, די! מה עוד! (מכסה את אוזניה בידיה)

עומר (נרגע, נושם אוויר)

גמרת, זה הכל.

חביבה (עדיין מכסה את אוזניה)

לא מוכנה לשמע!

### עומר

אין מה. מיד אתן לך מנוחה.

### גיורא

היום הצעירים חושבים כמוהו.

### חביבה

תמיד היה לו פה גדול.

(מופיע הר סיני, עומר בפתח, רק עומר מבחין בו)

### עומר

סליחה...

חביבה (ידיה עדיין על אוזניה)

לא מקשיבה! בבקשה, תכפישו!

עומר

סליחה, נראה שבא אליכם משהו.

חביבה

דבר - אני אטמתי את אזני.

גיורא (צועק)

חביבה - גורי...

חביבה

לא שומעת!

גיורא (צועק חזק יותר)

הרסיני!

3

(גורי, חביבה, גיורא, עומר)

(חביבה מיטיבה את הופעתה, לוחשת משהו לגלינה)

גורי (מגיש לחביבה פרחים)

זה בשבילך.

חביבה (מריחה)

אוי, אוי, איזה ניחוח! (מגישה את הפרחים לגלינה, שיוצאת)

אך, איזה ראש פנטסטי, איזה מוח -

הוא לא שכח את מורתו התיקה! (מלטפת את שערותיו)

נו, גורי, נשיקה.

(מנשקת אותו. מעבירה יד על לחיו. גיורא, חביבה וגורי מתיישבים)

עומר (לעצמו)

איך היא שמתה אליו. ומנשקת! (בקול רם)

אתם מאחרים לאזכרה, לא?

**חביבה (הצידה לעומר)**

**שקט!**

טובה אישית, לוי: שב ושחק. מסכים?

**גירא**

נו, גורי, איך העסקים?

**גורי**

שלא יהיה יותר גרוע.

גיסנו עד פה חמשים מיליון,

ועוד עשרים - רק השבוע:

העסק מתגלגל, מהוץ להוץ.

(צוחק בקול רם. אחריו צוחק גירא. אחריו חביבה. גלינה נכנסת עם מגש ועליו כוסות משקה. מגישה ליושבים)

**חביבה (מרימה כוס)**

נרים כוסית לנער לתפארת!

**גירא (מרים כוס)**

להיטק. מחשבים. זה העתיד! (טופח על שכמו של גורי)

**גורי**

לחייכם. (בביישנות) ולכנרת! (מרים כוס)

**חביבה**

אח, כמה טוב לראות אותך, תלמיד!

אני אותך זוכרת - אוף - פרוע!

בלמודים, בינינו, די גרוע.

**גורי**

מה לעשות, אני שונא לחרש.

**חביבה**

אבל כבר אז ראיתי - איזה ראש!

רצו לזרק אותו מבית הספר!

אִמְרָתִי: לֹא יָקוּם וְלֹא יִהְיֶה.  
הַפְּכָתִי עוֹלָמוֹת: תִּנּוּ הַזְּדִמְנוֹת נוֹסֶפֶת -  
וּמִי צָרָק?

**גיורא**

שְׂבָעִים מִלִּיּוֹן! אַח, יְהִי־יְהִי!

**גורי**

בְּבֵית הַסֵּפֶר הַשֵּׁטָה טוֹחֶנֶת מִים.  
חוֹנְקִים מְקוֹרִיּוֹת. הוֹרְסִים יְזָמָה.  
לִי רַק בְּקִשִּׁי יֵשׁ בְּגֵרוֹת - אִזְ מָה?  
עוֹבְדִים אֲצִלִּי שְׁלוֹשִׁים אֶקְדָּמָאִים!

**חביבה**

תִּסְלַח לִי, גוּרִי, קַל מְאוֹד לְצַחֵק.  
מֵרֵב "מְקוֹרִיּוֹת" שֶׁכָּחֲנוּ מֵה זֶה חֵק:  
תִּרְאֶה אִיךָ הַשִּׁפָּה עֵלְגָת, מִדְּרֹדְרֵת,  
אֲנִי חֵלִילָה לֹא עֵלִיד מְדַבֶּרֶת,  
לְאֵן שְׁלֹא תִפְנֶה - צָרוֹת, בּוֹרוֹת.  
אִיפֹה הֵינּוּ בְּלִי תַנְ"ךְ, לְשׁוֹן, סִפְרוֹת!

**גורי**

לְזֶה אֲנִי מִסְכִּים. בְּלִי שׁוֹם וּכְנוֹח.  
כָּל הַכְּבוֹד לְמַדְעֵי הַרוּחַ!

**גיורא**

רַק הַסִּפְרוֹת הַיּוֹם, בְּמַחִילָה...

**גורי**

אִמָּה קוֹרֵא - וְלֹא מִבִּין מְלָה!

**חביבה**

אוֹיֵשׁ, אֵל תִּזְכִּיר לִי. זֶהְמָה וְרַפְּשׁ.

**גיורא**

אִיךָ שְׁכוֹתָבִים הַיּוֹם זֶה גַעַל נִפְשׁ.

### חביבה

אתה רוצה לבכות: איזו שפה!

### גיורא

וכל אחד נהיה סופר.

### חביבה

זו מגפה!

(לגיורא) שמעת כבר על הקטן של שפר?  
כל משרבט נקרא היום אמן.

### גיורא

וכל אנאלפבית מוציא רומן!

### גורי

לא לחנם נקראנו "עם הספר". (צוחק בקול רם. אחריו גיורא)

### חביבה

בושה לאן הגענו. תת־דמה.

### גיורא

אכל במחשבים - מעצמה!

גורי (לאחר מחשבה קצרה)  
יש חמר אנושי לא רע.

גיורא (מוריד טפיחת חיבה על גבו של גורי)  
ואיזה חמר!

### עומר

לדעתי...

חביבה (הצידה לעומר)

בקשתי שקט, עמר!

### גִּוּרָא

שְׂכַל אוֹיְבֵינוּ יִתְפַקְעוּ עִכְשָׁו.  
לְהֵם יֵשׁ גַּפֵּט, וְלָנוּ יֵשׁ - זָהָב! (חובט בכוח חבטת חיבה בקרקפתו של גורי)  
אֲנֵא לְפִי־יָתִים! רַק יוֹדְעִים לְקַדְח!

### גורי

יֵשׁ לְהֵם גַּפֵּט, אִזּוּ לְמָה לְהֵם מוֹחַ?

(צוחק. אחריו גיורא)

### חביבה

כָּל הַכְבוֹד לְמוֹחַ. מָה עִם עֵרְכִים?  
יֵשְׁנֶם כְּאֵלָה, לֹא עָלֵינוּ, שְׂבוֹרְחִים!  
רְצִים אַחֲרֵי הַכֶּסֶף, מְעַרְבָה.  
אֵיתָן שֶׁל שׁוֹשׁ וְרֵב, אוֹ עֲמִיחֵי שֶׁל חוּהָ.  
יִוֹרְדִים! זוֹ הַמְלָה! לֹא גוּרִי, כְּמוֹכֵן.

### גיורא

שְׂמוֹנִים מִיָּלִיוֹן - הַכֵּל כְּחַל-לְבָן!

### חביבה

עוֹשָׂה מְלֹאכֶת קָדֵשׁ.

### גיורא

וְיֹצֵא בְרוּחַ! (טופח על גבו של גורי)

### חביבה

הַנְעֵר - תַּעֲנוּג. אֵין מָה לְחִסֵּךְ בְּשִׁבְחָ.  
טוֹכִים כְּמַעֲט כְּמוֹנוּ. לְמָה לְקַטֵּר?

### גיורא

כְּמוֹנוּ? בְּחַיִּיךְ - הֵם טוֹכִים יוֹתֵר!

### חביבה

סְלִיחָה?! סְלִיחָה - סְלִיחָה! לֹא אֲדַבֵּר עָלֵינוּ.  
חֲנֻכָּנוּ לְצַנִּיעוֹת. לֹא לְהַכְבִּיר מְלִים.

אך איזו השואה יש להורינו?  
לא אנשים, חביבי, נפילים!  
דור שהלך לארץ הנדחת,  
דור שהשאיר הכל מאחוריו,  
תמורת בצות! תמורת שרב!  
תמורת חמסינים וקדחת!  
אבר'שה, משה - אילו אנשים!  
אניושה, סוגיה, מוסיה, פשה, ישה,  
ישראל, מניה, לובה, שרה, טשה!  
חצבו חצץ וסללו כבישים.  
לרגע לא חלמו לסגת!  
יבשו בצות! הקימו קבוצים!  
חרשו תלמים! הפריחו שדות קוצים!  
הפכו שממה לארץ משגשגת!  
ואיזה דור שאחריהם צמח!  
בהגנה, במשק, בפלמ"ח - (מונה, מתוך היזכרות)  
אביגדור, אורי, זוכה, דן, גיורא,  
ברוכיק, יוסקה, אורה, דבורה, דרורה,  
אפרים, בומה, עזי, מיכאל,  
גאלה, שולה, רות, תמר, יעל,  
נתיבה, ריבה, זיוה ואביבה  
ואני, חביבה.  
וגם אנחנו, אחרי צבא,  
ירדנו אל הספר, כלנו:  
לנגב! ללכיש! לערבה!  
הקמנו קבוצים שלנו.  
ומי חפה לנו? צבוע ותנים!  
ובלילות, חביפלה, מסתננים.  
וכשעזובנו, מה? קדחת!  
עשו טובה, מועדת החברים:  
בקשי תחתונים נתנו לקחת!  
ושום עזרה מההורים.  
והסתדרנו! לא חזרנו לאספסת.  
בכירים כלם, מי בצבא, בכלפלה.  
פושקש וזבל'ה בכנסת,  
ובומבה - שר בממשלה!

אֲנַחְנוּ הַנְּשִׁים הַצְּעֵנוּ לָכֵת.  
יְהִיה מִי שִׁיאֲמַר, נִשְׁאַרְנוּ מֵאַחֲדָר. (מתלהטת)  
וּמִי גִדְלוּ וְהַעֲמִירוּ דוֹר?  
קָחוּ לְדַגְמָה אוֹתִי - מוֹרָה וּמְחַנֵּכֶת.  
תַּחֲמִי עֲבְרוּ כַּמַּעַט שְׁלוֹשָׁה דוֹרוֹת.  
בְּנוֹת גִּדְלָתִי - לְתַפְאֶרֶת:  
שְׂרוֹן, אֲרָבֶל, אוֹפִירָה וּכְנֶרֶת,  
וּכְכֹר שְׁלוֹשׁ מְסֻדְרוֹת.  
וְגַם הַתְּלִמִּידִים הִכִּיאוּ נַחַת -  
גִּדְלָנוּ דוֹר הַמֶּשֶׁךְ, דוֹר מְצִיָּן!  
יוֹם, חֲדָשָׁן -

### גִּיורָא

מְכַשֵּׁר כְּמוֹ שֶׁר מִשְׁחַחַת!

### עוֹמֵר

הַדוֹר חֲדָשׁ, וְהַהֲמָנוֹן יִשָּׁן.  
כְּמוֹ הַהוֹרִים, סְמוּךְ אֶל הַצִּלְחַח  
לְתַפֵּס שְׂמוֹנִים מִיְלִיּוֹן כַּחֲלִילָבָן.  
שִׁישׁוּ וְשִׁמְחוּ - דוֹר לְדוֹר יִבִּיעַ אִמֶּר,  
לְרִדְף מְמוֹן וּבְצַע לֹא כַּחֵק.

### חִבִּיבָה (לְעוֹמֵר)

כָּל כֶּה קֶשֶׁה, חֲמֵשׁ דְּקוֹת לְשִׁתְקָ? (לְגוֹרִי)  
תִּכִּיר, בְּבִקְשָׁה אֶת עֹמֵר.  
בֶּן חֲבָרִים. הִיָּה קְצִין. טִיל.  
עֲכָשׁוּ חֲזוֹר לְאַרְצָן. מִתְבַּטֵּל:  
בְּעִבּוּדָה הוּא לֹא רוֹאֵה תוֹעֵלָתוֹ,  
בְּלִמּוּדִים הוּא לֹא מוֹצֵא עֵינָיו.

### גִּיורָא

חֲבֵל, חֲבֵל מְאֹד. רֹאשׁ מְצִיָּן.

### חִבִּיבָה

פְּשׁוּט בְּזָבוּז, עִם נְתוּנִים כְּאַלְהָ,  
כּוֹאֵב הַלֵּב, אֵיךְ לֹא לְהַצְטַעֵר...

## עומר

אולי תצטערי על מישוהו אחר? (מחקה את קולה של חביבה)  
"אדם צעיר הולך בחסר מעש,  
בלי שום תכלית נוסע בעולם..."

## גיורא

חביבי, תרגע - על מה הפעס?

## חביבה

לא רק אני אומרת, זה כלם.

## עומר

כלם?! מי, מי הם אבירי הטהר?  
מי אלה ששמים עצמם שופטים?  
נושאי הדגל, מחנכי הנער -  
כלם! נו, מי הם כל אותם מופתים?  
כלם! מי, ברוני הספקולציה,  
הממתיקים עם גנרלים סוד?  
המתפלשים בכסף וכבוד?  
שודר הקרקע, מתרחר הפרצלציה?  
או זה אשר מהר לתפס רכוש,  
מצא סדור יעיל ונוח -  
נכנס לבית - איך אמרים? - "נטוש" -  
אשר יושביו הספיקו אך לברח?  
אולי מיניסטר התרבות?  
בראש המגנים על שדות המשק!  
מגב סוסה מכה בחשק  
רועים בני שתים-עשרה בשוט ובנבוט?  
או שמא מר מוסר וטהר נשק,  
שבסיני, בחמשים ושב, -  
כיון שהתעצל לטרח  
נתן פקדה, שלושים שבויים לרצח -  
וחיליו פתחו באש?  
עם אצבע מרטטת על ההדק  
הם מטיפים לנו מוסר וצדק.  
קוזקים נמולים עם לב ערל!

פִּרְטִים לְתַפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל!  
תּוֹפְסִים וְשׁוֹרְדִים מְלַקּוֹחַ  
אֶת כָּל תְּנוּכַת הָאָרֶץ וְהוֹנָה  
וּבִפֶּה מְלֵא מִמְהָרִים לְצַרְחָ:  
"גְּעוּאֵלֶד! הֲלִכָה לָנוּ הַמְדִינָה!"  
אִם אִישׁ צָעִיר, שְׁעוֹד לֹא גָם בְּסַבֵּל,  
צוּעֵק בְּשֵׁם הָרֶשׁ וְהַנְּגוּל,  
מִיָּד קָמִים עָלָיו: "שְׂטִיּוֹת!" וְ"הֶבֶל!"  
וְ"תַתְּבִישׁ!" וְ"אִם אָכִידָּךְ לְ..."

חביבה (מתנפלת עליו)  
אתה חכם גדול!

גיורא (מפריד בינה לבין עומר)  
ד.י. אל תריבו.

חביבה (בשקט לגיורא)  
וְלָמָּה הוּא מְכַרְח, מוֹל הַר־סִינַי...

גיורא (שם יד על כתפה)  
נִסֵּעַ לְאַזְכָּרָה, חֲבִיבָה.

חביבה (עומרת לצאת, ואז חוזרת. לגלינה)  
אִם בְּמִקְרָה יָבֹוא הָעֵתוֹנָאִי ... (גלינה מהנהנת ויוצאת)

עומר (בעניין)  
הָעֵתוֹנָאִי?

גיורא (בביטול)  
מִהָעֵתוֹן פָּנוּ אֵלֵינוּ,  
בְּקֶשׁוֹ לָבֹוא בַּיּוֹם הָעֵצְמָאוֹת.

חביבה (בהתרסה)  
לְרֹאוֹת שְׁעוֹד נוֹתֵר, גַּם בְּיָמֵינוּ,  
מִקּוֹם שָׁבוּ לְחַג יֵשׁ מִשְׁמְעוֹת.  
שְׁלֵא אָבֵד כָּלִיל הַטַּעַם,

שֵׁשׁ עוֹד חוֹגְגִים כְּמוֹ פַּעַם,  
עִם חֲבֵרִים, לִיד הַמְדוּרָה.  
בְּבִקְשָׁה - תִּקְרָא: (מוֹצִיאָה גוֹיֵר עֵיתוֹן וּמוֹשִׁיטָה לַעֲוֹמֵר)

עוֹמֵר (קוֹרָא בְּקוֹל רֹם)  
"הַזְמַן כְּמוֹ רֵץ יוֹכֵל שָׁנִים אַחֲוֶרָה.  
הַשְּׁעוֹנִים מְצַלְצְלִים תִּשְׁ"ח  
בְּדִשָׁא, עִם חֲבִיבָה וְגִיּוּרָא.  
אֲמַנָּם, הָרֹאשׁ בֵּינְתֵימִים שָׁח,  
נִכּוֹן, עֲבוֹ קֶצֶת הַמֵּתֵנִים.  
כְּכָרוֹ קִמְעָה גַם הָאֲזֵנִים,  
וְהַכְּרִיאוֹת - כְּכָר לֹא מָה שֶׁהִיְתָה.  
אֲךָ כָּל הַשְּׂאָר - אֲזוֹ בְּעֵתָה:  
אוֹתוֹ הַצְּחוֹק, אוֹתָהּ כְּלוֹרִית, אוֹתוֹ הַמְרִץ,  
הַלֵּב עוֹד בֵּן עֲשָׂרִים, וְהַשְּׂמֵחָה כְּדָת.  
אוֹתָם הָאֲנָשִׁים - זֹו עוֹד אוֹתָהּ הָאָרֶץ!  
קְרָא בְּמוֹסָף שְׁבֵת."

(מַחֲזִיר לַחֲבִיבָה אֶת גוֹיֵר הָעֵיתוֹן. גִּיּוּרָא לּוֹקַח אֶת חֲבִיבָה בְּזוֹרְעָה, מְגוֹפֵף  
לַעֲוֹמֵר. יוֹצֵאִים.)